

Et tragisk kapitel i hedens historie

I år er det 60 år siden, de sidste flygtninge forlod Grovelejren

Af Inger Merstrand, Lokallhistorisk Arkiv i Karup 2009

I årene 1945-1949 boede over 20.000 tyske flygtninge på Karupfladen i to store flygtningelejre på den tidligere flyveplads, som tyskerne anlagde under besættelsen, og som var en af Europas største. I februar var det 60 år siden, at de sidste flygtninge blev sendt hjem til et Tyskland i ruiner, og i dag er der meget få spor tilbage af flygtningelejrene, der til sammen havde flere indbyggere, end Herning havde på samme tidspunkt.

Mange døde af sult og kulde under flugten til Danmark

Flygtningene var næsten alle kvinder, børn og gamle mænd. De kom fra Østtyskland, tvunget på flugt over hals og hoved af de fremrykkende russiske hære og kun medbringende det allermest nødvendige. Det var en usædvanlig streng vinter med snefald og hård frost, helt ned til 25 minusgrader, og flugten mod Østersøen varede i 3 måneder ad veje, der var i skudlinjen mellem de russiske tropper og den tyske hær og samtidig under beskydning af russiske kampfly. Mange døde af sult og kulde og blev efterladt langs vejene. Den farefulde sejlads over Østersøen foregik på overfyldte skibe og under angreb fra russiske ubåde og fly, og 13.000 mistede livet, da tre af de største skibe blev ramt og sank. I alt nåede 250.000 til Danmark, men især gamle mennesker og spædbørn var så medtagne og udsultede, at mange døde i de første måneder efter ankomsten.

Bevogtet af svært bevæbnede vagter

De første flygtninge, som kom til Danmark allerede i slutningen af besættelsen, blev indkvarteret rundt om i landet i forsamlingshuse og skoler, men efter krigen blev de samlet i få og store lejre, især på tidligere tyske militærområder som Fliegerhorst Grove, hvor Gedhus- og Grovelejren blev indrettet i værnemagtens forladte barakker. Lejrene var omgivet af et højt hegn af skyttegravspigtråd og bevogtet af svært bevæbnede vagter, der havde ordre til at skyde med skarpt, hvis nogen f.eks. forsøgte at gå uden for lejren. Det skete i flere tilfælde. Ved juletid 1945 blev en ca. 17-årig pige dræbt af skud, da hun gik uden for hegnet og ikke stoppede, selv om vagten råbte hende an. En anden gang blev en 9-årig dreng skudt i ryggen, fordi han ville hente sin bold, der var trillet uden for hegnet.

Strafbart at fraternisere

Det var strafbart for danskere og tyskere at tale sammen, og flygtningene måtte ikke komme vagterne nærmere end 10 skridt. Nogle af tyskerne fik dog lov at arbejde hos ejerne af de mere eller mindre forsømte gårde, der under krigen havde været beslaglagt af tyskerne. I barakkerne boede der 10-15 mennesker i ét rum, som både skulle fungere som stue, køkken og soveværelse. Maden var meget ensformig, og folk på egnen har fortalt, at flygtningene engang ryddede en hel mark kålrabi og også stjal kartofler, fordi de var sultne. Når så mange mere eller mindre traumatiserede mennesker skulle tilbringe flere år af deres liv spærret inde bag pigtråd, var det nødvendigt at forsøge at gøre tilværelsen så normal som muligt, og de to lejre fungerede som en tysk by midt på heden med borgmester, sygehus, læger, kirke, alderdomshjem, værksteder og endda en biograf, alt sammen indrettet af tyskerne i træbarakkerne og i de eksisterende bygninger.

Flygtningene i Grovelejren var så heldige at have et friluftsbad. Det var branddammen, der om sommeren fungerede som svømmebad. I baggrunden ses nogle af flygtningebarakkerne.

Der var mange børn blandt flygtningene, og der var i øvrigt også et børnehjem for de børn, der ikke havde hverken forældre eller andre pårørende. Her er det børnehavebørnene, der leger Bro, bro, brille...

Den ensformige middagsmad bestod i suppe f.eks. med kål, ærter eller kålrabi og hertil en ugentlig ration på 50 gram kød eller flæsk pr. voksen. Prisen pr. dag var 85 øre, og 3 børn mellem 4 og 10 år blev regnet lig med en voksen. Her ses de store kogekar i et af lejrens køkkener.

Forbud mod danskundervisning

Der blev også oprettet børnehaver, skoler og gymnasier i lejrene, og i realskolen blev der undervist i engelsk, tysk og svensk. Kun dansk måtte der ikke undervises i, for flygtningene skulle ikke integreres. De skulle tilbage til Tyskland, og så snart det kunne lade sig gøre, blev de sendt af sted til deres fødeland. Med afrejsen sluttede et trist kapitel i Karup-egnens historie, men de mange gråhvide granitkors på de tyske flygtningekirkegårde ved Kølvrå og Grove kirke står tilbage som et dystert minde om Anden Verdenskrig og om de flygtninge, der fandt deres sidste hvilested på den tyske hede langt fra deres hjemstavn.